

УДК 378.148

Колосовська В. В.

Білоцерківський національний аграрний університет, Біла Церква

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО ПІДХОДУ В ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Стаття присвячена реалізації особистісно орієнтованого підходу в фізичному вихованні студентів вищих навчальних закладів. Акцентується увага на вирішенні завдань, які висуває сучасна педагогіка, де центральне місце займає особистість вихованця. У праці здійснено аналіз науково-педагогічної літератури щодо базових понять та основних положень реалізації особистісно орієнтованого підходу в закладах освіти. Розглянуті основні складові вище вказаного підходу, що передбачають ефективну реалізацію завдань фізичного виховання. Розкривається роль особистісно орієнтованого підходу під час організації навчальних і позанавчальних занять зі студентами.

Ключові слова: особистісно орієнтований підхід, фізичне виховання, студенти.

Колосовская В. В.

Белоцерковский национальный аграрный университет, Белая Церковь

ПРОБЛЕМА РЕАЛИЗАЦИИ ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННОГО ПОДХОДА В ФИЗИЧЕСКОМ ВОСПИТАНИИ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

Статья посвящена реализации личностно ориентированного подхода в физическом воспитании студентов высших учебных заведений. Акцентируется внимание на решении задач, которые выдвигает современная педагогика, где центральное место занимает личность воспитанника. В труде осуществлен анализ научно-педагогической литературы относительно базовых понятий и основных положений реализации личностно ориентированного подхода в заведениях образования. Рассмотрены основные составляющие выше указанного подхода, которые предусматривают эффективную реализацию заданий физического воспитания. Раскрывается роль личностно ориентированного подхода при организации учебных и внеучебных занятий со студентами.

Ключевые слова: личностно ориентированный, подход, физическое воспитание, студенты.

АКТУАЛЬНІСТЬ РОБОТИ. Постійний пошук удосконалення форм, методів та засобів, у якому перебувають працівники педагогічної галузі, не випадковий, оскільки сучасність диктує нові вимоги кожному наступному поколінню. Під час вирішення будь-яких освітніх завдань, прогресивні теоретичні надбання та практичний досвід завжди починають свій шлях від суб'єктів навчально-виховного процесу. Так, О.Г. Гладошук, В.М. Тонконог вказують, що «в умовах соціально-економічної кризи, яка склалася в Україні, однією з першочергових стає соціально-значуща проблема – підготовка висококваліфікованих фахівців-професіоналів, що поєднують у собі глибокі спеціальні знання, високу професійну підготовленість, загальну та особистісну культуру» [3, с. 78].

Відомим є той факт, що фізична культура є частиною загальної культури. Тому фізичне виховання має стати невід'ємним способом життя студентів. Формування позитивного ставлення до занять фізичними вправами і спортом є першочерговим завданням суспільства взагалі, починаючи від сім'ї, оточення, у якому перебуває людина, а також освітніх закладів.

Важливим, на думку В.В. Лаппо, є «розвиток інтелектуальних, моральних, творчих якостей майбутнього фахівця, що сприяє якомога кращому виконанню професійних завдань і формує стале відчуття задоволення своєю працею» [7, с. 74].

Тобто про належний рівень професійного зростання студентів свідчить не лише наявність теоретичної обізнаності та практичних навичок, а також здатність до самовиховання, постійного вдосконалення психологічної і фізичної сутності особистості. Але на жаль, дедалі частіше, сучасна молодь потрапляє під вплив соціальних і побутових умов. Дехто стає на хибний шлях зловживання палінням, алкоголем та наркотичними засобами. Інші – мусять поєднувати навчання і працю. А де кого заняття фізичними вправами взагалі не на першому місці. Така спрямованість студентського життя надає привід зауважити, що ціннісні орієнтації були і залишаються головними у мотиваційній сфері людини, а також виконують роль рушійної сили щодо реалізації прагнень.

І.А. Кузнецова акцентує увагу на положеннях Національної доктрини розвитку освіти України у XXI ст., у яких вказується, що «гуманістичні цінності освіти зумовлюють зміну авторитарно-дисциплінарної моделі навчання на особистісно-орієнтовану» [6, с. 65].

О.В. Голованова зауважує, що в сучасних умовах особистість досліджується у рамках особистісно-орієнтованого підходу, який визнає активну природу людини і має на увазі послідовне ставлення педагога до особистості як до самосвідомого відповідального суб'єкта виховної діяльності [4, с. 27].

Оскільки основою розвитку та підготовки фахівця є стан здоров'я, тож зрозуміло, що тільки фізично і психологічно здорова людина може стати конкурентоспроможним членом ринку праці. Тому сучасне фізичне виховання у вищих навчальних закладах повинно дотримуватися здоров'язберігаючого напрямку. Досягнення належного результату в даному напрямку неодмінно відбудеться, якщо особистісно орієнтований підхід стане систематичною складовою навчально-виховного процесу. Розглядаючи проблему реалізації особистісно орієнтованого підходу, слід відзначити, що даній тематиці присвячено чимало праць. Різні аспекти організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, на основі використання особистісно орієнтованих технологій, висвітлено у дослідженнях І. Г. Брітченка, Н. П. Волкової, О. В. Горбатюк, М. В. Гриньової, Р. О. Гришкової, Н. В. Гузій, С. С. Ізбаш, А. А. Коробченко, В. Ю. Стрельнікова та інших науковців. Питання щодо реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів розглядали Г.П. Грибан, С. Гуменюк, Н. Ю. Довгань, О. М. Олійник, Ю. С. Сорокін, В. В. Тимошенко, П. П. Ткаченко та ін.

Мета статті – здійснити аналіз науково-педагогічної літератури щодо базових понять та основних положень реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів.

МАТЕРІАЛ І РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ. На початку дослідження ми вирішили виявити складові поняття «підхід». У своїх працях Е. Н. Степанов вказує, що більшість дослідників вважають, що «підхід» включає в себе три основні компоненти: основні поняття, що використовуються в процесі пізнання або перетворення; принципи як вихідні положення або головні правила діяльності, що здійснюється; прийоми та методи побудови процесу пізнання або перетворення [11, с. 3].

У визначенні терміну «особистісно орієнтований», С. Л. Яценко звертає увагу на те, що «у сучасній педагогічній теорії поняття особистісно орієнтований», у написаннях «особистісно-орієнтований», «особистісно-зорієнтований», «особистісно-орієнтований», «особистісно орієнтований» і подібне співвідноситься з такими категоріями як підхід, освіта, навчання, освітній процес, педагогіка» [12].

Так, у «Педагогічному словнику» за редакцією М. Д. Ярмаченка, поняття «особистісний підхід» визначається як «послідовне ставлення педагога до вихованця як до особистості, як до самосвідомого відповідального суб'єкта власного розвитку і як до суб'єкта виховної взаємодії» [10, с. 351].

О. Є. Коваленко вважає що «особистісний підхід доцільно розглядати як важливий психолого-педагогічний принцип, основу якого складає сукупність вихідних теоретичних

положень про особистість та практичних методичних засобів, що сприяють її цілісному розумінню, вивченню та гармонійному розвитку. Інакше кажучи, особистісний підхід – це певний методологічний інструментарій, розробка якого має спиратися на синтез видобутих психологічною та педагогічною наукою закономірностей будови, функціонування та розвитку особистості» [5].

О. В. Голованова зауважує, що особистісно-орієнтована освіта відрізняється від знанневої парадигми побудови навчально-виховного процесу тим, що в особистісно-орієнтованому підході: забезпечується орієнтир на самостійний пошук, самостійні відкриття учня, відбувається виявлення і облік його схильностей і переваг; встановлюється обсяг знань, розрахований для кожного учня з урахуванням його пізнавальних здібностей; забезпечується активність кожного учня урахуванням його можливостей та індивідуальних схильностей [4, с. 31].

Розглянемо сутність поняття «особистісно-орієнтований підхід» О. П. Аксьонова та А. М. Гуреева, вказують, що «особистісно-орієнтований підхід – це синтезована дефініція, яка складається з понять «особистісне» та «зорієнтоване». «Особистісний – що стосується кого-небудь як особистості, індивідуальності; пов'язаний з виявом особистих, індивідуальних рис, особливостей» [1, с. 6]. «Орієнтація (від лат. – *oriens* – схід) означає визначення положення, сукупність дій, спрямованих на що-небудь або кого-небудь, «здатність суб'єкта дії». Отже, особистісно-орієнтоване – це сходження до особистості, спрямування до її цінностей, її унікального та неповторного «Я» [1, с. 6]. На думку науковців, «авторитетною є думка вченого І. Бежа, який вважає, що особистісно-орієнтований підхід повинен суттєво гуманізувати виховний процес, максимально розкрити потенційні можливості дитини, стимулювати її до особистісно розвивальної творчості» [1, с. 6]. Е. Н. Степанов вважає, що у визначенні особистісно орієнтованого підходу відображено суть і виділено найбільш важливі його аспекти, такі як: особистісно орієнтований підхід є, передусім, орієнтиром у педагогічній діяльності; він є комплексною освітою, що складається з понять, принципів і способів педагогічних дій; даний підхід пов'язаний зі спрямуваннями педагога сприяти розвитку індивідуальності учня [11, с. 3].

У своїй праці В. В. Орел зазначає, що «особистісно орієнтований підхід висуває у центр виховної системи особистість, зосереджуючи увагу на необхідності створення комфортних, безконфліктних і безпечних умов для її розвитку, реалізації природних потенціалів» [9]. «Провідними засадами тут є самоцінність особистості, глибока повага та емпатія до неї, врахування її індивідуальності» [9].

На думку Є. Н. Степанова до основних понять особистісно орієнтованого підходу можна віднести наступні: індивідуальність – неповторна своєрідність людини або групи, унікальне поєднання в ній одиничних, особливих і загальних рис, що відрізняє їх від інших індивідів і людських спільностей; особистість – системна якість, що постійно змінюється і проявляється як стійка сукупність властивостей індивіда, яка характеризує соціальну суть людини; самоактуалізуюча особистість – людина усвідомлено і активно реалізовує прагнення стати самим собою, якнайповніше розкрити свої можливості і здібності; самовираження – процес і результат розвитку, прояв індивідом властивих йому якостей і здібностей; суб'єкт – індивід або група, що має усвідомлену і творчу активність і свободу в пізнанні і перетворенні себе і навколишньої дійсності [11, с. 3].

За дослідженнями М. Лук'янової, особистісно-орієнтований підхід дозволяє створювати засобами освіти, педагогічної діяльності максимально повні можливості для життєвого самовизначення учнів, у рамках якого питання здоров'я – фізичного, психоемоційного, соціально-психологічного, особистісного, морального, духовного – та проблеми усвідомленого прийняття здорового способу життя займають визначальне місце як чинник і умову життєвого успіху, благополуччя, самореалізації і повноцінного функціонування [8, с. 58].

Як бачимо, положення особистісно орієнтованого підходу передбачають ефективну реалізацію усіх завдань фізичного виховання, де студенти стають активними учасниками навчально-виховного процесу. Між викладачем і студентами виникає особливий вид спілкування, який ґрунтується на взаєморозумінні і співпраці. Оскільки вихованці вищої школи – фактично дорослі люди, що мають більш менш сформовану власну світоглядну позицію, то врахування поглядів, переконань, орієнтація на життєву мету кожного студента є основою для пошуку шляхів реалізації особистісно орієнтованого підходу. Тут виникають певні складнощі, так як кількість студентів на занятті дорівнює кількості висунутих ними потреб. Тому організація та проведення занять має здійснюватися таким чином, щоб задовольнити усі можливі запити.

Так, досліджуючи особистісно-орієнтований підхід у фізичному вихованні, С.І. Бєлих і Н.А. Носко вважають, що «сутність даного підходу полягає в тому, що педагогічні дії спрямовуються на розвиток особистості студента. Розвиваючи тілесні якості і рухові навички викладач не повинен упускати розвиток особистих якостей. Це означає, що неправильно ставити завдання формування особистості студентів з певними, наперед заданими якостями... Навпаки, особистісно орієнтований підхід спирається, головним чином, на власні здібності і схильності зростаючої особистості. Важливим поняттям цього підходу є особистісно-розвиваюча ситуація, для якої можливості застосування фізичного виховання безмежні» [2, с. 87].

Отже, вирішальним моментом при організації навчально-виховного процесу з дисципліни фізичне виховання у рамках особистісно орієнтованого підходу є врахування індивідуальних психологічних та фізичних особливостей. Але, як свідчить практика, деякі студенти, хоч і мають певний життєвий досвід, однак не знають власний потенціал. Часто навіть ті, хто тривалий час займаються спортом, не можуть розкритися в повній мірі. У такому разі кожному викладачеві при доборі фізичних вправ або виду спорту для молоді, важливо звернути увагу на такі психологічні складові, як тип темпераменту, особливості сприйняття і пам'яті, риси характеру. Окрім цього, ні в якому разі, не залишати поза увагою стан здоров'я та рівень функціональних можливостей.

Цілком очевидно, що найповніший розвиток і розкриття здібностей майбутніх фахівців відбувається у колективній діяльності. Важливим є те, щоб студент за сприянням викладача самостійно обрав групу або мікрогрупу, відповідно до спортивних уподобань. Таким чином, при створенні максимально комфортних для умов психологічної взаємодії, з'явиться бажання до самовираження та творчого прояву.

ВИСНОВКИ. Гуманістичний напрямок в освіті є необхідною основою для реалізації особистісно орієнтованого підходу, що полягає у визнанні особистості студента як найвищої цінності, а також забезпеченні комплексності навчання і виховання, спрямованих на гармонійний розвиток. Успішність навчально-виховного процесу з дисципліни фізичне виховання студентів у вищих навчальних закладах має ґрунтуватися на створенні сприятливих педагогічних умов, які передбачатимуть урахування психологічних і фізичних особливостей кожного студента, що надасть змогу викладачеві шляхом застосування новітніх технологій сприяти свідомому та творчому розкриттю потенційних можливостей майбутніх фахівців. **Подальші перспективи.** Подальшу перспективу вбачаємо у дослідженні умов, принципів щодо реалізації особистісно орієнтованого підходу в процесі фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аксьонова О. П. Особистісно зорієнтоване фізичне виховання студентів: визначення поняття / О. П. Аксьонова, А. М. Гурєєва // Вісник Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2009. – Випуск 2. – С. 5 – 8.

2. Белых С. И. О совершенствовании подготовки преподавателей для осуществления личностно ориентированного физического воспитания студентов / С. И. Белых, Н. А. Носко // *Научный часопис : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – (Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт. – Випуск IV (29). – С. 86 – 92.*

3. Гладощук О. Г. Розвиток рухових якостей у студентів за напрямком професійно-прикладної фізичної підготовки у вищому технічному навчальному закладі / О. Г. Гладощук, В. М. Тонконог // *Научный часопис : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова / за ред. Г. М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – (Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт. – Випуск 3К2 (57) 15. – С. 78 – 81.*

4. Голованова Е. В. Организация творческой деятельности учащихся на уроке на основе личностно-ориентированного подхода / Е.В. Голованова // *Педагогические науки. – 2010. – № 2. – С. 27 – 31.*

5. Коваленко О. Е. Особистісно орієнтовані технології в підготовці майбутнього педагога [Електронний ресурс]. – 2012. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/.../2012.../Koval.pdf.

6. Кузнецова І. А. Проблема гуманізації взаємовідносин викладачів і студентів у процесі контролю знань у поглядах видатних діячів ХІХ століття / І. А. Кузнецова // *Інженерні та освітні технології. – 2015. – № 3 (11). – С. 65 – 68.*

7. Лаппо В. В. Провідні засади оптимізації духовних потреб студента в умовах сучасної вищої школи / В. В. Лаппо // *Інженерні та освітні технології. – 2015. – №3 (11). – С. 74 – 76.*

8. Лукьянова М. Здоровьесберегающие ресурсы личностно-ориентированного обучения / М. Лукьянова // *Учитель. – 2007. – № 6. – С. 58 – 61.*

9. Орел В. В. Особистісно орієнтований підхід до фізичного виховання студентів [Електронний ресурс]. – 2008. – Режим доступу: <http://archive.nbu.gov.ua>.

10. Педагогічний словник ; [за ред. М. Д. Ярмоченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 516 с.

11. Степанов Е. Н. Личностно ориентированный подход в педагогической деятельности / Е. Н. Степанов // *Воспитание школьников. – 2003. – № 2. – С. 2 – 5.*

12. Яценко С. Л. Категоріально-понятійний апарат дослідження проблеми особистісно орієнтованого навчання [Електронний ресурс]. – 2006. – Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/1325/1/555.pdf>

Kolosovska V.

Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva

THE PROBLEM OF APPLYING THE PERSONALITY ORIENTED APPROACH IN PHYSICAL EDUCATION INSTITUTIONS STUDENTS

Analyzing scientific educational literature for the basic concepts of the personality oriented approach in physical education of students of higher education institutions. Analyzing and summarizing scientific researches on practical application of the personality oriented approach in educational institutions. By applying methods of observation and interviewing students the teaching staff of the Physical Training Division discovered the components that provided for the structure of the educational process based on the personality oriented approach. It has been established that the notion of ‘the personality oriented approach’ is a synthesized scientific term providing for humanization of education where the student is at the center. The article shows that realization of this approach requires teachers to direct their effort towards active creative and independent

discovery of students' potential with regard to their individual characteristics.

Key words: personality, oriented, approach, physical education, students.

REFERENCES

1. Aksenova, O.P. (2009), "Osobystisno zorientovane fizychnе vykhovannia studentiv: vyznachennia poniattia", *Visnik Zaporozhia national university*, no. 2, pp. 5-8. [in Ukrainian]
2. Belyih, S.I. and Nosko, N.A. (2013), "O sovershenstvovanii podgotovki prepodavateley dlya osuschestvleniya lichnosno orientirovannogo fizicheskogo vospitaniya studentov", *Naukoviy chasopis: [zbirnik naukovih statey]*, Kiev, NPU of the name of M.P. Dragomanova, no. IV (29), pp. 86-92. [in Russian]
3. Gladoschuk, O.G. and Tonkonog, V.M. (2015), "Rozvytok rukhovykh yakosti u studentiv za napriamkom profesiino-prykladnoi fizychnoi pidhotovky u vyshchomu tekhnischnomu navchalnomu zakladi", *Naukoviy chasopis: [zbirnik naukovih statey]*, Kiev, NPU of the name of M.P. Dragomanova, no. 3K2 (57) 15, pp. 78-81. [in Ukrainian]
4. Golovanova, E.V. (2010), "Organizatsiya tvorcheskoy deyatel'nosti uchashchisya na uroke na osnove lichnostno-orientirovannogo podhoda", *Pedagogicheskie nauki*, no. 2, pp. 27-31. [in Russian]
5. Kovalenko, O.E. (2012), "Osobystisno oriientovani tekhnolohii v pidhotovtsi maibutnoho pedahoha", available at: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/.../2012.../Koval.pdf/ (accessed 01.09.2017) [in Ukrainian]
6. Kuznetsova, I.A. (2015), "Problema humanizatsiy i vzayemovidnosyn vykladachiv i studentiv u protsesi kontrolyu znan' u pohlyadakh vydatnykh diyachiv XIX stolittya", *Inzhenerni ta osvritni tehnologiyi*, no. 3 (11), pp. 65-68. [in Ukrainian]
7. Lappo, V.V. (2015), "Provedni zasady optimizatsiyi duhovnih potreb studenta v umovah suchasnoyi vischoyi shkoli", *Inzhenerni ta osvritni tehnologiyi*, no. 3 (11), pp. 74-76. [in Ukrainian]
8. Lukyanova, M. (2007), "Zdorovesberegayushchie resursy lichnostno-orientirovannogo obucheniya", *Uchitel*, no. 6, pp. 58-61. [in Russian]
9. Orel, V.V. (2008), "Osobystisno oriientovani pidkhid do fizychnoho vykhovannia studentiv", available at: <http://archive.nbu.gov.ua> (accessed 01.09.2017). [in Ukrainian]
10. Yarmochenko, M.D. (2001), "Pedahohichniy slovnyk", Kyiv. [in Ukrainian]
11. Stepanov, E.N. (2003), "Lychnostno oryentyrovanniy podkhod v pedahohycheskoi deiatelnosti" *Vospitanie shkolnikov*, no 2, pp. 2-5. [in Russian]
12. Yatsenko, S.L. (2006), "Katehorialno-poniatiinyi aparat dostidzhennia problemy osobystisno oriientovanoho navchannia", available at: <http://eprints.zu.edu.ua/1325/1/555.pdf> (accessed 02.09.2017). [in Ukrainian]

Колосовська Владлена Володимирівна,
к.пед.н.,
старший викладач кафедри «Фізичного
виховання»,
Білоцерківський національний аграрний
університет,
вул. Франка 68, кв.1, м. Біла Церква
Київської обл., Україна, 09100.
Тел. +38(067)9394650.
E-mail: vlada-k74@ukr.net



Kolosovska Vladlena Volodymyrivna,
Cand.Sc. (Ed.),
Senior Lecturer of Physical Education
Department,
Bila Tserkva National Agrarian University,
vul. Franka 68, kv. 1, Bila Tserkva,
Kyiv Region, Ukraine, 09100.
Tel. +38(067)9394650.
E-mail: vlada-k74@ukr.net

Стаття надійшла 14.09.2009